

KANONIK (1227) *sb m*

k- (1212), c- (15).

a jasne (w tym 5 r. błędne znakowanie); -o- (44), -ó- (1); -o- : -ó- SarnStat (39 : 1).

sg N kanonik (781). ◇ G kanonika (234). ◇ D kanonikowi (83). ◇ A kanonika (31). ◇ I kanoniki(e)m (18). ◇ L kanoniku (4). ◇ V kanoniku (1). ◇ pl N kanonicy (21). ◇ G kanoników (16); -ów (ó), -(o)w (10). ◇ D kanonik(o)m (2). ◇ A kanoniki (14). ◇ I kanoniki (11), kanonikami ModrzBaz (2). ◇ A a. I kanoniki (2). ◇ L kanonikach (1). ◇ V kanonicy (1). ◇ du A (cum nm) kanoniku (1) BielKron 362. ◇ skrót (4).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) i XVIII w.

1. Duchowny katolicki najczęściej członek rzeczywisty lub honorowy kapituły katedralnej; *canonicus Murm, Cn; sacerdos maioris in Ecclesia auctoritatis et ditiore censu, sacerdos a consilio episcopi amplissimo sacerdotio praeditus Cn* [w tym: skrot X. K. w CzechEp i NiemObr odnoszący się do osoby kanonika Jana Powodowskiego (1074)] (1218) : Murm 172; LibMal 1547/137v; Kościołow tám znamienitych dofyć/ iedennaście kościołow Kánonikow/ [...] dziewiętnaście kościołow fárnych/ przy niektórych fą Kánonicy. BielKron 285v; Wwierzył Biskup niewieście/ y z kánoniki wyłzli z procesyámi BielKron 349v; Wziął też y dwu Kanoniku fnim BielKron 362, 205, 221v, 278 [2 r.], 347 [2 r.], 362 (14); bym był Krolem/ hnetkibym cię między piérwżymi Kánoniki w Polńzce pořádził/ zá tę vcztę fzláchetną. OrzQuin O2; RejZwierc B3v, 235 [2 r.]; Więc Archidyakoni y Kánonicy/ Bifkupi fą pomocnicy w vrzędzie iego Páfterfkim. WujJud 142, Mm3; StryjWjaz C; Ktemu też obrzędy kościelne obchodźić/ y pewnych godzin modlitwy ktore *Canonicę přečes* zową mowić/ niemože być właśnie kánonikow ábo fzkoláftykow vrzędem názvano. ModrzBaz 131v; Probořczowie mnimam že byli fzfáfárze/ á onych rzeczy fprawcy/ ktoreby Kánoniki od náuk odrywác mogły. ModrzBaz 132, 131v [2 r.], 132; SkarŻyw 403, 510 [6 r.], 545, 581.

W połączeniu z nazwiskiem [nazwisko + kanonik (2), kanonik + nazwisko (1)] (3): Item Canonicovi Gorzynkyemu fluzáčz vnyego biereth bill vkradl LibMal 1547/136v, 1543/113v; SarnStat 1224.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy miejscowej [w tym: dodatkowo z imieniem własnym (54); kanonik + przymiotnik (65), przymiotnik + kanonik (4)] (69): ZapWar 1529 nr 2473, 1548 nr 2668; LibLeg 7/10v; LibMal 1547/137v; KrowObr 236v [2 r.], Vuv; WyprKr 1v; Drugiego roku ty kápłany ktorzy fie miánowáli być Krákwfckimi kánoniki/ pořácinano miedzy mury Krákwfckimi BielKron 394, 338, 359v [2 r.], 362, 373v, 393 (11); GórnDworz Q2; Kxiędzá Marćiná Biálobrzelckiego/ Złásky Božey Byfkupá Láodyckiego/ [...] Snffrágáná y Cánonicá Crákwfckiego etc. Kazanie BiałKaz kt, I3; SkarŻyw 486; CzechEp kt, ktv, *2v, [*6]v, 3 (9); CzechEpPOrz *2; NiemObr kt, 3, 4, 9 žp, 23 žp, 25; WerGość 255; WerKaz 267; PaprUp C; KochCzJan A2; KochAp 6; piřan przez ręce Ciołká Kánoniká Sędomiérłkięgo SarnStat 992, 56, 226, 371, 900, 940 (24); PowodPr 3; GosłCast 4.

W połączeniach szeregowych (15): W ten dzień dobrze abys rady fżukał: od tego kto ięft w prawie včzony, z Biskupy, y z prelaty, z kanoniki: rozmawiy. FalZioł V 52; GliczKsiąż F3v [2 r.]; Popi/ włzyfcy Bifkupi/ Mniřzy/ Kánonicy/ Sufrágáni/ Opáci/ pořzáleią włzyfcy. RejWiz 30; BielKron 235; WujJud 142 marg; WujJudConf 141v; ModrzBaz 131v; fą w Rzymie trzy Kościoły/ ktore zową *Patriarchales*, fą przez 20. *Collegiatas*: máią fwoie Praelaty/ Kánoniki/ Wikárye/ Kleryki/ ktorzy fie

bez przeftanku modlą/ śpiewaia/ ofiary czynia/ gniew Boży błagaa. *ReszHoz* 115; *SarnStat* 166, 191, 194, 924, 1098, 1123.

Wyrażenie: »ksiądz kanonik« (1085): *ZapWar* 1529 nr 2473; Kłięża miła Kánonicy/ Kiedychmy tu fpołu wzyficy/ Wierę fwieccy nárzekaa/ Ze z was złe przykłady maia. *RejZwierc* 235; Bo Kapituła/ fą kłiężá kánonicy *BudBib* c2; Ale niechby to ták było [...] żeśmy wedle Papieżá/ X K. [= księdzu kanonikowi] k woli Heretycy *CzechEp* 14, *ktv*, *3, *3v [3 r.], *4 [3 r.], *4v [4 r.] (860); *CzechEpPORz* *3 [6 r.], *4 [2 r.], **4v; Wyciął nam nie ieden policzek Xiądz Kánonik/ ále zarázem vpoliczkował fzczyrość prawdy w ofobách náfzych *NiemObr* 5; y rofkazałem zá tym powiedziec/ iż chcę z X. K. mowic *NiemObr* 24, 5, 6 [5 r.], 7 [4 r.], 8 [2 r.], 9 (213).

Zestawienia: »kanonik kollejacki« (1): *SarnStat* 954 cf »kanonik tumski«.

»kanonik tumski« (1): Dla czego z vczciwemi w pánie Kryftušie Oycmi/ [...] y z Kánoniki ták Tumfkimi iáko Kollegiáckieimi/ y inych kościołów Kápitułami [*cum ... Canonicis, tam Cathedralium quam Collegiatarum et aliarum Ecclesiarum Capitulis JanStat* 1020]/ y z innemi Duchownemi doftoienftwy opátrzonemi [...] vczyniliśmy ziazd y Séym *SarnStat* 954.

»kanonik więtszy« = *przełożony szkoły katedralnej* (1): vftawiamy [...] Miftrzá Fábiana Háńká Dekrétów Doktorá Kánoniká więtfzego [*Canonicum maiorem JanStat* 884] y Szkoláftiká Świętego Krzyżá we Wrodzcláwiu *SarnStat* 1104.

Szeregi: »kanonik i kapłan« [*szyk 1 : 1*] (2): vprosił v Papieżá Iana S. Dunftanus/ aby mu po wzytkiey Angliey wolno było Kánoniki y kápłany/ ktorzyby w czyftości niezyli/ zdoftoienftwa ich y vrzędow kościelnych fkládác *SkarŻyw* 510, 412.

»pleban i kanonik« (1): piął o nietzyftości niezeńftwa wáfzego/ [...] Kxiądz Stániław Orzechowfki [...] Pleban Zyráwki y Sánocki/ y Kánonik Przemyfki *KrowObr* 236v.

»kanonik i prebendarz« (1): Też áby Arcybiłkup w Płockim kościele był Kánonikiem y prebendarzem *BielKron* 360.

»prełat, (i) kanonik« = *praelatus et canonicus JanStat* [*szyk 7 : 2*] (9): *StryjKron* 305; *ReszPrz* 103; Też koždy Prełat y Kánonik rzeczónego kościoła Wármieńkiego [...] będzie tákże powinien przysiać wierność iego Iáfności *SarnStat* 1126, 180, 196, 923, 1126 [3 r.]. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.*].

»proboszcz, (i) kanonik« = *praepositus et canonicus JanStat* (3): Przy czym byli Vczciwi mężowie [...] Piotr z Pniewy Probocż Włodzcláwki y Kánonik Gnieźnieńki *SarnStat* 1107, 1044, 1065.

W przen (1) : iż gdy fie iey fáłfz okazał zá tego to Eliafzá Proroká/ tedy było tych tám Wikáriow á Kánonikow tego Báála świętego zábito o połpiętá ftá *RejAp* 30.

a. *Tytuł nadawany osobie świeckiej lub duchownemu o niższych święceniach* (2) :

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy miejscowej [zawsze z imieniem własnym] (2): Iafnie Wielmożnym Xiążętom/ Panom/ Senatorom/ y wzyftkiemu wobec fławnie dzielnemu Rycerftwu/ [...] Maciey Ofófteuicius Striykowfki Canonik Zmodźki z winfzowánim wfzelkiego w fálce Bożey Błogoflawieńftwa S. Z. Z. *StryjKron* A, 1.

2. Zakonnik, członek jednego ze zgromadzeń zakonnych, zobowiązany regułą do wspólnego życia (9): *KrowObr* 36v [2 r.], Ss; Tegoż cząfu ná Trydeńkim Seymie duchownym vrádzono/ áby v Kánonikow y w Kłafztorzech czytano w świętym piśmie Lekcye *BielKron* 225v.

Zestawienie: »kanonik zakonny« = *canonicus regularis* *JanStat* (2): przyjął ciálny żywot rády Páńfkiey/vdáiac fię do zakonników S. Auguſtyná/ tamże w Lifybonie/ od tych ktore kanoniki zakonne zowiemy *SkarŻyw* 542; *SarnStat* 1104.

Szeregi: »kanonik i kleryk« (1): Poſtawił ná wielu mieyfc wiele Collegia/ Kánonikow/ y Klerykow pod Regułą/ áby pożyteczniey íwym y ludzkim duſzom ſłużyli: Bárzo wiele ludzi do żywotá zakonnego pozyſkał *SkarŻyw* 574.

»kanonik albo regulnik (*a. regularis*)« [*szyk 1 : 1*] (2): Arnolphus w Ieruzalem Regułę nową wymyſlił y vſtáwił/ y Mnichy tey Reguły názwał Regulares/ álbo Kánoniki. *KrowObr* 134v, 36v.

Synonimy: 2. *regulnik, zakonnik.*

Cf **KANOWNIK**